

Výběrové řízení Ochrana biodiverzity 2020

Závěrečná zpráva projektu

Hnízdní podpora sýce rousného na Vysočině a vyhodnocení její efektivity

zpraveno: **Ivo Hertl**

Úvod

V letech 2013-2015 bylo do regionálních biocenter územního systému ekologické stability v lesích v Kraji Vysočina vyvěšeno cca 200 kusů budek pro sýce rousného (*Aegolius funereus*). Jednalo se o klasické dřevěné prkenné budky s kruhovým vletovým otvorem průměru 80 mm.

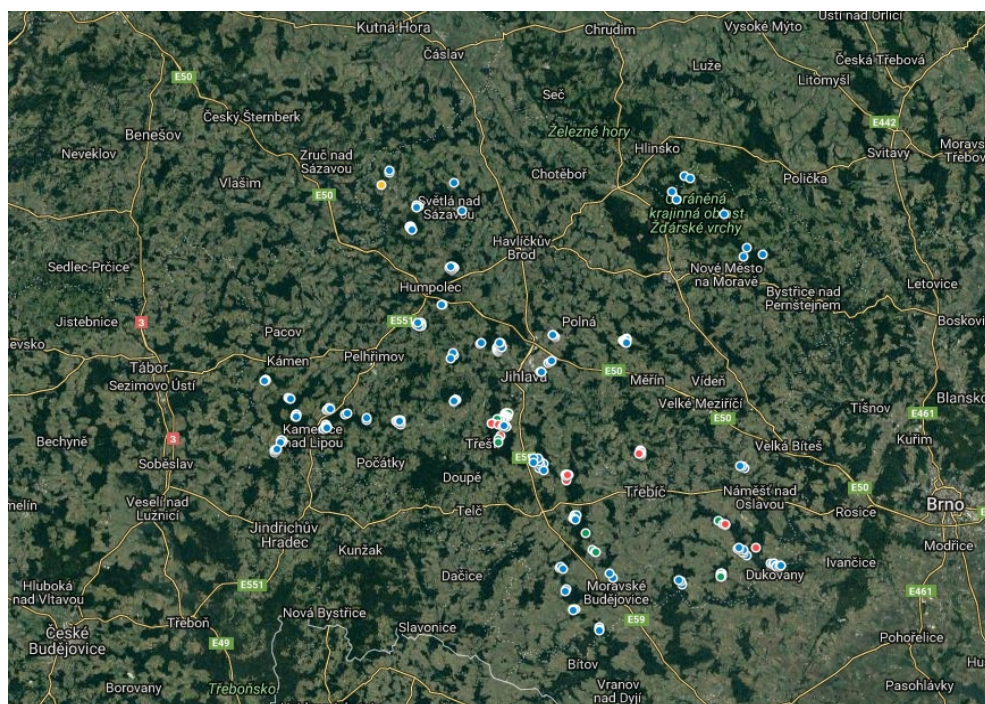
Obr. 1 – Sýcovník klasické konstrukce.

Typickým hnízdním prostředím sýců rousných na Vysočině jsou běžné hospodářské lesy vyšších věkových kategorií. Hnízdí v dutinách stromů, vytesaných datlem černým, a to jak v jednotlivě vtroušených stromech uvnitř smrkových porostů, tak v listnatých lesích (od drobných kotlíků až po rozlehlé vrcholové bučiny). V době současné „kůrovcové kalamity“, která na Vysočině propukla v obrovském rozsahu, jsou porosty těženy a/nebo rozvraceny větrem a přestože buky (jako nejčastější hnízdní stromy) nejsou objektem zájmu těžby, hnízdní možnosti sýcům mizí prakticky „před očima“.

V letech 2017 - 2019 jsme na vybraných plochách, především v Brtnické vrchovině, provedli nesystematickou kontrolu několika desítek budek. Bylo zjištěno, že mnohé již zanikly vlivem těžeb a nedostatečné komunikaci mezi ornitology a lesníky, a po zhruba pěti letech od jejich vyvěšení je budky zapotřebí vyčistit, případně opravit a v případě umístění na smrcích preventivně přemístit.

Metodika

V průběhu roku 2020 byla provedena opakovaná jarní kontrola 200 instalovaných budek pro sýce rousné. Při minimálně dvou kontrolách v průběhu března až května byla provedena kontrola „poškrabem“ na kmen stromu s budkou. Tím napodobujeme pohyb predátore po kmeni stromu, na což samice sedící v budce (předhnízní pobyt, inkubace vajec nebo zahřívání mláďat) obvykle reaguje vyhlédnutím z vletového otvoru. V období mimo hnízdění (předjaří a podzim) byly budky vyčištěny, v případě hrozící likvidace při těžbě byly přemístěny. Vzhledem k současným poznatkům o hnízdním rozšíření tohoto druhu na Vysočině byly budky z nejnižších umístěných oblastí (především v Pohodlavi a Posázaví) přemístěny na vhodnější místa.

Obr. 2 - Zákres výchozího rozmístění budek pro sýce rousné v Kraji Vysočina.

Vzhledem k tomu, že se jako nesmírně důležitá a přitom nedostatečná ukázala informovanost lesníků, byla mapová databáze instalovaných budek, která vznikla při realizaci obdobného projektu zaměřeného na budky pro kulíšky nejmenší v minulém roce, doplněna o vrstvu obsahující budky pro sýce.

Výsledky

V průběhu roku 2020 bylo navštíveno 200 míst s evidovaným umístěním budek pro sýce rousné. Do kontrol se zapojilo 11 spolupracovníků, jednotlivé oblasti s budkami jsme si rozdělili podle svých časových možností.

Pro usnadnění prvotní lokalizace budek a jednoznačnost evidence kontrol jsme nejprve z několika různých zdrojů vytvořili mapovou vrstvu budek pro sýce v prostředí Map Google (dostupná z www.prirodavysociny.cz -> Péče o přírodu). Již dřívější a předjarní návštěvy však ukázaly, že značná část budek již neexistuje, lokalizace naváděly doprostřed čerstvých holin vzniklých asanací „kůrovcové“ kalamity a jen v některých případech byly budky nacházeny na zemi v okolí pasek. Zaměření budek nebylo často přesné, proto byly provedeny vždy minimálně dva pokusy o jejich nálezy, nejlépe různými spolupracovníky a v různém období. Celkově bylo nalezeno 149 funkčních budek a dalších 6 bylo nalezeno na zemi v různém stavu poškození.

Kontroly obsazenosti budek probíhaly od konce března do poloviny května. V tomto období proběhly alespoň dvě návštěvy okolí budek. V případě nálezu funkční budky byla provedena kontrola její obsazenosti „poškrabem“ na kmen stromu.

Počátkem roku nebo (ve většině případů) koncem léta a v průběhu podzimu byla provedena další návštěva s fyzickou kontrolou budky - jejím vyčištěním a případně opravou. V naprosté většině případů byly budky ze stromu sejmuty a převěšeny na stanoviště s menším rizikem těžby a dál od doupných stromů, které se v oblasti biocenter často vyskytují. Budky byly též věšeny do větší výšky, minimálně 6 m. Přednostně byly převěšeny do bukových kotlíků, případně na jiné listnaté dřeviny, borovice, modříny nebo jedle. Několik desítek jich bylo na vhodnější stanoviště přemístěno již v minulém roce. V několika případech byly budky přemístěny v průběhu roku operativně na základě podnětu od revírníků LČR z důvodu plánované těžby.

Obr. 3 - Mláďata sýce rousného v budce.

Pobytové známky nalezené v budkách ukázaly, že většina z nich (117) byla v průběhu posledních let obsazena. Nejčastěji nasvědčovaly hnízdění brhlíka lesního (68) a sýkor (43). V části budek zřejmě občas přespávají strakapoudi velcí a netopýři. Dále bylo v budkách zjištěno rozmnožování více druhů hmyzu a veverek obecných.

Hnízdění sýců rousných bylo v roce 2020 zaznamenáno v šesti budkách. Patrně není náhodou, že šlo výlučně o ty, přemístěné na svá stávající stanoviště v minulém roce. Zdá se, že volba nového schématu přináší pozitivní výsledky. Pouze v pěti dalších budkách byly nalezeny stopy po hnízdění sýců v předcházejících letech.

Závěr

V průběhu roku 2020 byla provedena kontrola 200 budek pro sýce rousné, instalovaných do vybraných lesních biocenter v kraji Vysočina v letech 2013-2015. Nalezeno bylo celkem 155 kusů, zbylé byly již zničeny patrně při asanaci „kůrovcové“ kalamity. Prostřednictvím nejméně dvou kontrol byla zjišťována obsazenost budek, přičemž hnízdění sýců bylo letos prokázáno nejméně v šesti z nich. Budky byly v období mimo hnízdní období vyčištěny, nejčastěji byly obsazovány brhlíky a sýkorami. Většina budek byla přemístěna na nové, vhodnější, stanoviště. Budky již z preventivních důvodů nebyly instalovány na smrky.

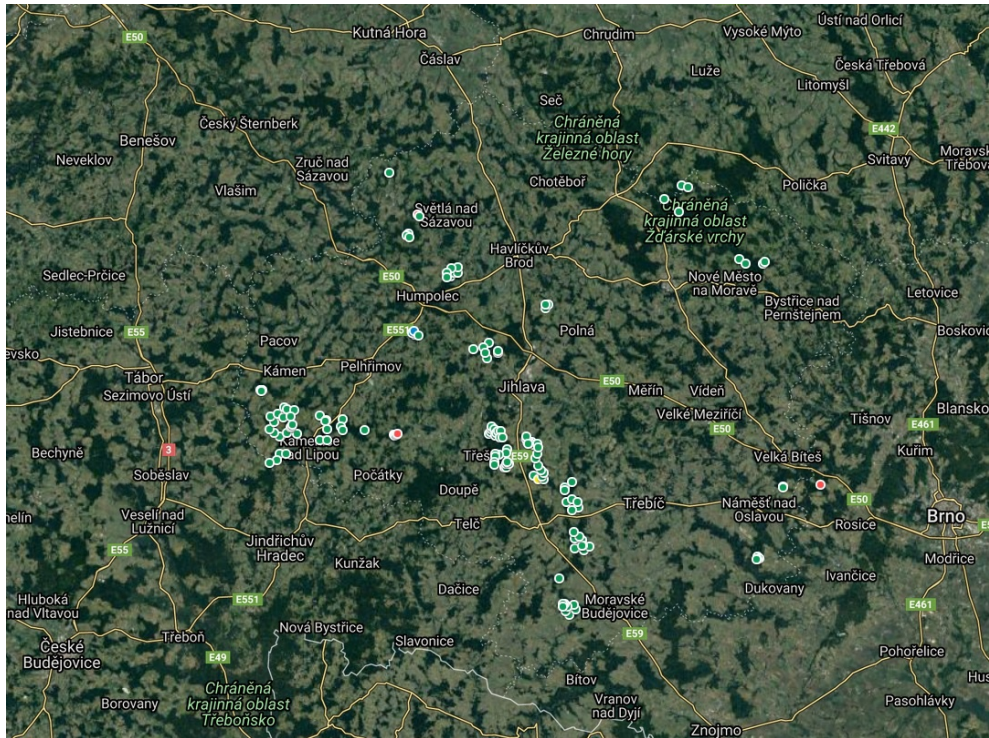
Výsledky tohoto projektu potvrzují, že hnízdní budky pro sýce jsou tímto druhem využívány ke hnízdění. Naznačují však, že při jejich řídké nabídce míra obsazování s časem klesá, patrně v souvislosti s návštěvami kun. Na většině budek totiž byly nalezeny škrábance od těchto predátorů. Řešením je buďto průběžné převěšování budek, jejich hustší síť nabízející větší výběr hnízdních příležitostí nebo využívání pachových odpuzovačů (jako vhodný se zatím ukazuje přípravek HUKINOL). Předpokládáme však, že zcela obdobná je situace u přirozených hnízdních dutin, jejichž distribuci i množství v krajině navíc nedokážeme ovlivnit.

Výsledky kontroly obsazenosti budek ukazují, že umístění budek do biocenter nebylo příliš vhodné. Jde většinou o místa s přítomností doupných stromů. Budky umístěné často na smrcích ve výšce 4-5 m zde přirozeným dutinám vysoko v hladkých kmenech buků nemohou konkurovat. Z tohoto důvodu byla většina budek přemístěna do obyčejných hospodářských porostů s nedostatkem doupných stromů. Z oblastí s nižší nadmořskou výškou byly budky také přemístěny do vhodnějších lokalit. Snahou bylo instalovat je na buky, do výšky alespoň 6 m. Současně bylo upraveno provedení závěsu budky (ve prospěch nosného stromu).

Obr. 4 - Mláďata sýce rousného.

Pro usnadnění spolupráce a komunikace s lesníky byla (průběžně aktualizovaná) mapová databáze umístění budek pro sovy na Vysočině doplněna o vrstvu s budkami pro sýce rousné a u Lesů České republiky, s. p. domluveno zahrnutí této vrstvy do informačního systému pro revírníky. Tím by mělo dojít ke snížení počtu zničených budek při asanaci „kůrovcové kalamity“ na Vysočině.

Obr. 5 - Zákres finálního rozmístění budek pro sýce rousné v Kraji Vysočina.

Poděkování a seznam spolupracovníků

Poděkování patří všem spolupracovníkům, kteří se letos na inventarizaci a péči o budky pro sýce podíleli (v abecedním pořadí):

Bendová Kamila, Kodetová Dana, Kodet Vojtěch, Koubek Pavel, Matrková Jana, Neskromník Tibor, Rymešová Dana, Svítal Tomáš, Svoboda Tomáš, Štěpánková Martina, Zeman Ondřej.